

ПОРАДНИК ДЛЯ УЧИТЕЛІВ

ПРАВА ЛЮДИНИ ТА ДОКУМЕНТАЛЬНЕ КІНО: МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ІНТЕГРАЦІЇ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

Авторка:

Оксана Гіль – керівниця демократичної школи «Alterra School», вчителька української мови та літератури, співкоординаторка «Шкільного ДОСУ/ТИЖНЯ-2024»

ЗМІСТ

<u>ФАКУЛЬТАТИВИ</u>	<u>4</u>
<u>НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА КУРСУ ЗА ВИБОРОМ «СОЦІАЛЬНЕ ШКІЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО» ДЛЯ УЧНІВ 8 (9, 10, 11) КЛАСІВ</u>	<u>5</u>
<u>НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА КУРСУ ЗА ВИБОРОМ «УКРАЇНОЗНАВСТВО» ДЛЯ УЧНІВ 9 КЛАСУ</u>	<u>11</u>
<u>НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА З УКРАЇНОЗНАВСТВА ДЛЯ ЗАГАЛЬНО-ОСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ «ЗЕМЛЯ, ДЕ ЖИВЕМО, УКРАЇНОЮ ЗОВЕМО» 8–11 КЛАСИ</u>	<u>20</u>
<u>НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА КУРСУ ЗА ВИБОРОМ УЧНІВ «МОЯ ГРОМАДЯНСЬКА СВІДОМІСТЬ. ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ» ДЛЯ УЧНІВ 9–11-Х КЛАСІВ</u>	<u>27</u>
<u>ГУРТКИ</u>	<u>36</u>
<u>«ПРАВознавство»</u>	<u>37</u>
<u>«ОХОРОНА ДОВКІЛЛЯ ТА РАЦІОНАЛЬНЕ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ»</u>	<u>40</u>
<u>«ЕКОЛОГІЯ»</u>	<u>44</u>
<u>«ЕКО-СТИЛЬ: ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ»</u>	<u>48</u>

Передмова

Школа відіграє важливу роль у формуванні особистості. Адже саме тут учні та учениці здобувають знання, формують навички і цінності, які визначатимуть їхнє бачення. У школі діти взаємодіють з однолітками, вчителями, адміністрацією. Це важливий етап формування соціальних навичок та стосунків, які впливають на успішність їхньої соціальної адаптації. На заняттях вивчають не лише предмети, а й основи етики та громадянського суспільства. Це допомагає формувати стійкі цінності та визначає ставлення до важливих питань суспільства. Зі школи починається формування громадянської свідомості та активної громадянської позиції – учні вчать розуміти свої права і власну роль як членів суспільства. В умовах швидкого ритму життя, коли інновації надихають і стають майже неunikними супутниками людей, відкрити двері у світ знань можна через кінематограф, що спостерігає за реальним життям і не боїться ставити складні питання.

Документальне кіно може стати цінним інструментом для сучасного педагога, щоб досягти освітніх цілей. Перегляд та обговорення документальних фільмів на суспільно важливу тематику дозволить учням не лише збагатити свої знання, але й розвинути критичне мислення, глибше зрозуміти права людини і навчитися займати активну позицію у громадському житті.

Справедливо запитати, чому саме зараз? Ми живемо в епоху, де мова йде не лише про слова, але і про візуальні образи, що стають кольоровим відображенням відомого нам світу. Сучасні діти, маючи «кліпове» мислення, краще засвоюють інформацію, яка надходить до них через зображення. Відтак документальне кіно може стати ключем до розширення і поглиблення уваги, адже воно пропонує поглянути на наше минуле, сучасність і перспективи майбутнього під незвичним кутом. Та чому саме зараз важливо впроваджувати такі нововведення? Ось вам аргумент – ми на порозі нового етапу суспільства, яке вже не мовчить і не боїться говорити про складні питання, суспільства, де культурна та соціальна грамотність стають необхідними для життя. Документальне кіно про права людини – це не лише фільми, які можна переглянути у стінах школи, але й інструмент, що формує громадянську позицію та запалює вогник людської емпатії.

Маючи досвід у проведенні більше сімдесяти кінопоказів у навчальних закладах, можу стверджувати, що документальне кіно не лише урізноманітнює навчальний процес, а й часто змінює дитячі долі. Були випадки, коли учні гостро реагували на побачене на екрані: хтось стискав кулаки, хтось відводив погляд убік, хтось починав плакати, а хтось залишав учительці записку: «Мені треба про це поговорити!». Усе вищеперелічене демонструє вагомість і багатовимірність використання документального кіно від ГО «Докудейз» з метою вивчення прав людини в освітньому процесі. Враховуючи сучасні тренди та особливості розвитку суспільства, пропоную вам розглянути цю ініціативу як важливий крок у покращенні якості навчання та формуванні розвитку громадянської свідомості сучасного учнівства.

ФАКУЛЬТАТИВИ

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА КУРСУ ЗА ВИБОРОМ «СОЦІАЛЬНЕ ШКІЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО» ДЛЯ УЧНІВ 8 (9,10,11) КЛАСІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Інтеграція документального кіно в навчальну програму курсу «Соціальне шкільне підприємство» може створити цікаве та пізнавальне навчальне середовище:

1. Документальні фільми як приклади успішних проєктів:

- обираємо документальні фільми про соціальні підприємства або успішні історії, пов'язані з соціальним підприємництвом;
- розглядаємо організації, які з'являються в фільмах, як кейси для вивчення;
- обговорюємо стратегії, проблеми й успіхи цих підприємств у контексті конкретних уроків або тем курсу.

2. Порівняння із реальними життєвими ситуаціями:

- пропонуємо учням порівняти історії з фільмів із реальними соціальними підприємствами;
- вивчення випадків, продемонстрованих у документальних фільмах, може стати основою для обговорення й аналізу різних видів соціального підприємництва.

3. Створення власного документального проєкту:

- залучаємо учнів до створення свого ролика (наприклад, документального відео-дослідження) про соціальне підприємство;
- надаємо можливість досліджувати теми, знайомитися з представниками соціальних підприємств свого міста/села та висвітлювати їхні історії.

4. Практичні вправи:

- використовуємо фрагменти з документальних фільмів як основу для практичних вправ або рольових ігор;
- стимулюємо до обговорення учнів про те, як вони вчинили б в аналогічних ситуаціях або які застосували б стратегії управління.

РЕКОМЕНДОВАНІ ФІЛЬМИ:

«Вівчар» (30 хв)

Тема:

- Людська гідність
- Права людини
- Професійне самовизначення

На острові Акілл, на захід від узбережжя Ірландії, Кіан збирається провести літні канікули за грою у футбол із друзями. Однак на думку його діда Мартіна, зараз саме час для ознайомлення з роботою на фермі. «Вівчар» – це ніжний, мрійливий фільм про терпіння, необхідне для вивчення професії, що передається з покоління в покоління.

«Габріель повідомляє з чемпіонату світу» (17 хв)

Тема:

- Громадянин/-ка і держава
- Захист довкілля
- Права людини
- Права дитини
- Громадський активізм

Бразильський хлопчик Габріель Матос був зовсім маленьким, коли дізнався, що Світовий кубок 2014 відбуватиметься в його рідній країні. Він не здогадується, що його життя до того часу стане з ніг на голову. Аби привезти сотні тисяч уболівальників на футбольний стадіон, прокладають залізницю просто через квартал, де живе Габріель. Будинки зносять, родини змушені переїжджати, і навіть майданчик, на якому місцеві діти грають у футбол, скоро зникне. Для Габріеля усе це стає жахіттям. Хлопчик обурений нерівністю у своєму місті і викладає у свій блог відеозапис того, як бульдозери зносять його район. Стаючи журналістом, він намагається захистити свої права.

«Джованні та балет на воді» (17 хв)

Тема:

- Філософія прав людини
- Права дитини
- Рівність і недискримінація
- Професійне самовизначення

У десятирічного Джованні є мрія: він хоче стати першим хлопчиком, який візьме участь у Чемпіонаті Нідерландів із синхронного плавання. Оскільки цей вид спорту вважається «дівчачим», не всі розуміють його прагнення. Але Джованні йде своєю дорогою, а Кім, його дівчина, чудово розуміє хлопця. Залишаючись на самоті, вони обговорюють своє майбутнє. Чи скористається Джованні підтримкою Кім і чи дійде до Чемпіонату?

«Кейсі Мотте Кляйн: народження актора» (14 хв)

Тема:

- Права дитини
- Професійне самовизначення

8 років. 12 років. 15 років. Тіло росте й розвивається перед об'єктивом камери, всотуючи в себе відчуття й емоції, стикаючись зі своїми власними межами і темними прихованими сторонами. Тіло, що з плином років поступається персонажеві, перетворює дитячі ігри на справжній акторський витвір. Портрет підлітка, який створив самого себе за допомогою камери.

«Колір фасаду синій» (22 хв)

Тема:

- Людська гідність
- Громадянин/-ка і держава
- Громадський активізм

Флоріан Юр'єв – архітектор, художник, скрипковий майстер, теоретик і поет. На 90-му році життя йому доводиться опанувати ще одне, цілковито нове заняття. Щоб урятувати свій авторський архітектурний проєкт – київську «Літаючу тарілку» – від перетворення на частину торговельного центру, Флоріан Юр'єв розпочинає кампанію проти свавілля столичних забудовників.

«Боротьба за кінотеатр “Емек”» (48 хв)

Тема:

- Доступ до інформації
- Громадянин/-ка і держава
- Рівність і недискримінація
- Права людини
- Громадський активізм
- Людська гідність

Фільм **Audience Emancipated** – це хроніки боротьби у серці Стамбула, що стала однією з найбільш значимих і проклала шлях до протестів на площі Таксім. Вона розгортається довкола кінотеатру «Емек», який зруйнували всупереч волі людей та на шкоду спільному благу, перетворивши його на торговий центр. Фільм показує цю боротьбу з погляду активістів та глядачів. Він складається з відеозаписів, які зібralи учасники протестів, а відтак має на меті відобразити спільне бачення людей, які відстоювали своє право на місто. Фільм транслює ідею нової публічності, яка стала видимою завдяки протестам довкола парку Гезі, на кіноекран шляхом політичної мобілізації.

«Томек К» (28 хв)

Тема:

- Права людини
- Права дитини
- Громадянин/-ка і держава

Томеку 12 років, він живе в Польщі. Після уроків хлопець дбає про свою родину: підробітки, переїзд до нової квартири, пошук різдвяних подарунків – усе це для Тома не проблема. А хто б іще мав цим займатись? Буденне життя решти членів його родини геть інакше.

“Колись ми будемо щасливими” (40 хв)

У фільмі йдеться про Даніеля, юнака з Ліпіни, найбільш нужденного містечка в усій південній Польщі. Даніель прагне вирватися з суцільної бідності. Озброєний камерою на мобільному телефоні, він вештається своїм кварталом, розпитуючи дітей та дорослих про їхні мрії. Чи справдяться ті мрії бодай для когось? Поки він фільмує, перед нами розгортається прихована площина: любов між Даніелем та його харизматичною бабусею. Чи він коли-небудь спроможеться закінчити свій фільм?

«Диксиленд» (60 хв)

Тема:

- Громадянин/-ка і держава
- Права дитини
- Права людини
- Право на освіту
- Професійне самовизначення

Хвилі Чорного моря розбиваються об пірс, сонце яскраве і небо блакитне. Дитячий оркестр Dixieland виконує марш. Учитель слухає. Здається, щастя триватиме вічно. Але дорослішання – невідворотне. Раптом виявляється, що учитель – смертний, а в друга свої плани на життя. Медалі й оркестрові інструменти виблискують на сонці, але кожна дитина має свою долю – з музикою чи без неї.

«Край електросміття» (20 хв)

Тема:

- Захист довкілля
- Права людини

Чи ви колись замислювалися над тим, що відбувається з електронною технікою, яка відслужила своє? Щороку у світі накопичується майже 50 мільйонів тонн електронного сміття. Значну частину вживаних і непотрібних електротоварів із розвинених країн звозять до країн третього світу. Більшість із них нелегально експортується як секонд-хенд, хоча насправді це непотріб. Цей фільм – без діалогів та авторських коментарів – досліджує нерегульоване повторне використання електронного сміття у Гані. Тут, у Західній Африці, електроніка геть не така, якою ми звикли бачити її на прилавках магазинів.

«Нові герої» (17 хв)

Тема:

- Свобода мирних зібрань та об'єднань
- Людська гідність
- Філософія прав людини
- Громадянин/-ка і держава

«Нові герої» – це три документальних фільми-портрети звичайних українців. У кожного з них своя історія, проте є їй спільне – їхня боротьба з несправедливістю у країні. Пересічна людина часто ізольована від інформації про наявні правові можливості, що можуть допомогти їй покращити умови свого життя – започаткувати бізнес, сприяти об'єднанню громади у захисті комунальної власності, а також їхніх прав та інтересів. Ці три розповіді про те, що перемогти несправедливість – можливо, якщо докласти зусиль, не боятися та не ламатися під тиском обставин. Про те, як звичайні люди з глибинок Сходу та Півдня України не дозволяють системі загнати себе у безвихідь.

«Просто зроби це» (88 хв)

Тема:

- Свобода пересування
- Право на повагу до особистого та сімейного життя
- Доступ до інформації
- Свобода слова та думки
- Свобода мирних зібрань та об'єднань

- Право на життя
- Право на приватність
- Захист довкілля
- Громадський активізм

Марина – одна із кола молодих сучасних «позазаконників»: людей, яким не все одно, що відбувається з нашою планетою, і які готові діяти. Режисерка Емілі Джеймс знайомиться зі спільнотою британських активістів по збереженню довкілля й зближується з ними. Їхнє життя насичене подіями: вони чистять димарі енергостанції, зачинаються у «Роял банку» в Шотландії, погрожують зброєю поліції на Копенгагенському саміті. Скоординовані, кумедні та чарівні, учасники цієї групи пристрасно дбають про довкілля усього світу і водночас рішуче працюють над покращенням локального середовища своєї країни.

«Просто зроби це» – унікальний незалежний проєкт, створений за участі більше 100 волонтерів та 447 добровільних спонсорів.

«Ілюзії на дні» (16 хв)

Тема:

- Права людини
- Людська гідність
- Громадянин/-ка і держава
- Громадський активізм

Ця абсурдна історія відбулась у Херсоні. Для захисту найстарішої кінозали міста молодь створює культурний центр. Але земля в центрі приваблює чиновників і депутатів, які, аби звільнити територію, розпочинають війну проти культурних активістів.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА КУРСУ ЗА ВИБОРОМ «УКРАЇНОЗНАВСТВО» ДЛЯ УЧНІВ 9 КЛАСУ (АВТОР ГОЛОВАЙ І.А.)

Колекція документальних стрічок про Україну допоможе не лише розширити знання учнів про свою державу, її історію та культуру, але і про сучасні виклики та можливості, сприяючи розвитку глибокого розуміння та громадянської свідомості.

1. Історичні документальні фільми:

- обираємо документальні фільми про історію України як доповнення до тем курсу, зокрема до періодів, які детально розглядаються.

2. Документальні фільми про культуру та мистецтво:

- вивчення культурного аспекту курсу можна підсилити документальними фільмами про визначних українських художників і художниць, письменниць і письменників, музикантів/ок та інших представників культури;
- створити обговорення на основі фільмів, підкріплене аналізом впливу цих особистостей на розвиток української культури.

3. Географічні документальні фільми:

- доповнюємо теми, пов'язані із географією та геополітикою України, документальними фільмами про природу і місцевості різних регіонів;
- порівнюємо інформацію з фільмів із вивченим матеріалом, роблячи акцент на важливих географічних аспектах.

4. Документальні фільми про сучасні події:

- включаємо вивчення сучасних аспектів України, як-от сучасна політика, економіка і соціальні питання завдяки документальним фільмам.
- обговорюємо сучасні виклики та можливі шляхи розвитку країни.

5. Порівняльний аналіз із історичними джерелами і літературою:

- використовуємо документальні фільми разом із історичними джерелами і літературою для здійснення порівняльного аналізу подій та персоналій.

6. Творчі завдання:

- залучаємо учнівство до створення своїх відеороликів або презентацій на тему України, використовуючи отримані знання.

РЕКОМЕНДОВАНІ ФІЛЬМИ:

«Боротьба Джамали» (29 хв)

Тема:

- Свобода мирних зібрань та об'єднань
- Права меншин
- Громадянин/-ка і держава
- Колоніалізм

Це дуже особистий і потужний портрет надзвичайно талановитої жінки, а також пісні і виступу, які пролили світло на історичні події та сучасну політичну ситуацію. Журналістка Елін Йонссон зафіксувала життя Джамали та її родини в Україні і Криму, змалювавши її трагічну сімейну історію та нинішню неспокійну ситуацію і складність становища кримських татар у наш час.

Сусанна Джамаладінова народилася в Оші (Киргизька РСР) у родині кримського татарина і вірменки. Після переселення із Криму до цієї центральноазійської республіки під час Другої світової війни її родина повернулася до Криму лише у 1989 році. Родичі Сусанни по материній лінії були заможними вірменськими селянами, доки землю її прапрадіда не відібрали, а його самого не вислали до Оша. Щоб її родина мала змогу купити нерухомість у Криму, її мати мусила на чотири роки розлучитися із батьком і повернути собі дівоче прізвище. У ті часи радянська влада не дозволяла етнічним кримським татарам купувати нерухомість у Криму.

«Автомайдан» (17 хв)

Тема:

- Права людини
- Громадянин/-ка і держава
- Людська гідність
- Громадський активізм

Після втечі президента Януковича із країни Сергій Хаджинов, один із засновників активістської ініціативи «Автомайдану», спрямував діяльність організованого громадського руху на боротьбу з корупцією та реформою силових установ – прокуратури та міліції. Сьогодні в кожному місті й містечку України є свій автомайдан, який проводить акції протесту на локальному рівні.

«Канцелярська сотня» (22 хв)

Тема:

- Свобода слова та думки
- Свобода мирних зібрань та об'єднань
- Свобода пересування
- Людська гідність
- Право на свободу та особисту недоторканність
- Громадянин/-ка і держава
- Права дитини
- Громадський активізм

Поспішаючи втекти з України, колишній Президент Віктор Янукович намагався якомога швидше знищити докази своїх корупційних злочинів. Багато документів було викинуто в річку або пропущено через знищувач. Громадські активісти, які першими зайшли на територію «Межигір'я», почали діставати ці папери з води й збирати клаптики паперів, які пройшли через знищувач. Журналіст Денис Бігус зібрав Канцелярську сотню – волонтерів, які відновлюють та впорядковують ці документи. Тепер Канцелярська сотня працює над web-проєктами, які дозволяють відслідкувати власність українських чиновників та їх родин – нерухомість, машини, землю.

«Мова» (16 хв)

Тема:

- Громадянин/-ка і держава
- Права людини
- Людська гідність
- Право на свободу та особисту недоторканність
- Свобода мирних зібрань та об'єднань
- Свобода слова та думки
- Свобода пересування

«Якщо на Сході буде більше книжок, і їх будуть читати, то, можливо, нам більше не доведеться купувати бронжилети...», – говорить героїня фільму Анастасія Розлуцька. На Сході й Півдні України багато людей не володіють українською мовою. Активісти організують безкоштовні курси для всіх охочих, а також привозять у міста й містечка книжкові ярмарки, музичні гурти, проводять зустрічі з письменниками. Одна зі слухачок курсів говорить: «Хочу вивчити українську мову, щоб більше ніхто не здумав мене “захищати” лише через те, що я говорю російською».

«Самооборона» (19 хв)

Тема:

- Свобода пересування
- Свобода мирних зібрань та об'єднань
- Свобода слова та думки
- Право на свободу та особисту недоторканність
- Людська гідність
- Права людини
- Громадянин/-ка і держава

Нині більшість учасників Самооборони служить у Національній гвардії України, а решта створили загони самооборони в містах і селах по всій Україні і підтримують громадський порядок. Самооборона Одеси викрила контрабанду пального, яке через морський порт постачалося сепаратистам на окуповані території Донбасу. Один із засновників Самооборони, Андрій Левус, пройшов шлях від громадського активіста до народного депутата і продовжує діяльність організації на загальнодержавному рівні.

«89 днів» (20 хв)

Тема:

- Людська гідність
- Права людини
- Громадянин/-ка і держава

З перших днів війни метрополітен став бомбосховищем для багатьох харків'ян/-ок. Два місяці вони облаштовували його для більш-менш комфортного життя. Але місцева влада та керівництво метрополітену хочуть звільнити підземку і знову запустити транспортну мережу.

«Бабин Яр (у пошуках пам'яті)» (41 хв)

Тема:

- Право на свободу та особисту недоторканність
- Свобода від катувань
- Рівність і недискримінація
- Право на людську гідність
- Права меншин
- Громадянин/-ка і держава

- Свобода совісті та віросповідання
- Право на життя
- Свобода пересування
- Тоталітарні режими

Люди гуляють доріжками парку серед різних пам'ятників і не завжди згадують, що це місце трагедії – в урочищі Бабин Яр загинули десятки тисяч євреїв, українців, поляків, ромів, яких вбивали через їхню віру, національність, професію. Фільм Володимира Чепеля розповідає про Бабин Яр, трагедії Другої світової війни та Куренівки. Цей фільм про надію, пам'ять і надію, що такі трагедії ніколи не повторяться.

«Безголосся» (18 хв)

Тема:

- Громадський активізм
- Людська гідність
- Свобода від катувань
- Рівність і недискримінація
- Громадянин/-ка і держава
- Протидія ксенофобії

Актуальні дискусії щодо пам'яті про Голокост в Україні зосереджені передусім на проблемах меморіалізації Бабиного Яру у Києві. Однак є й інші місця, де відбувалися розстріли під час Другої світової війни – урочища, лісові масиви, долини на околицях численних міст і містечок.

Серед таких місць – Турка на Львівщині. Перед Другою світовою війною євреї були найбільшою етнічною групою у містечку – понад 40% населення. Точно невідомо, скільком з них вдалося вціліти під час Голокосту, але щонайбільше кільком десяткам. Усіх інших убили. Нині у Турці не проживає жодного єврея.

Документальна стрічка «Безголосся» – це результат польових досліджень історії Голокосту в Турці. Це переплетення голосів минулого та сучасного, коли кадри міського простору початку 1990-х і сучасності чергуються з оповідями місцевих жителів, носіїв пам'яті і постпам'яті про їхніх єврейських сусідів. У фільмі історія Турки набуває видимості і стає частиною ширшої дискусії про єврейську спадщину в Україні та не-єврейську пам'ять про Голокост.

«Відкритий урок» (14 хв)

Тема:

- Філософія прав людини
- Право на освіту

Якою раніше була поліція? Владною, суворою, самозадоволеною і навіть жорстокою. Але чи бачили ви охоронців порядку розгубленими, збентеженими і невпевненими? Як готувалися наші правоохоронці до Євро-2012, і які уроки вони отримали? Про це розповідає фільм «Відкритий урок».

«Ілюзії на дні» (16 хв)

Тема:

- Права людини
- Людська гідність
- Громадянин/-ка і держава
- Громадський активізм
- Культурна спадщина

Ця абсурдна історія відбулась у Херсоні. Для захисту найстарішої кінозали міста молодь створює культурний центр. Але земля в центрі приваблює чиновників і депутатів, які, аби звільнити територію, розпочинають війну проти культурних активістів.

«Євромайдан SOS» (21 хв)

Тема:

- Громадянин/-ка і держава
- Людська гідність
- Права людини
- Право на свободу та особисту недоторканність
- Свобода слова та думки
- Свобода мирних зібрань та об'єднань
- Громадський активізм

Євромайдан SOS виник з ініціативи молодих правозахисників та активістів, які об'єдналися після побиття студентів на Євромайдані.

Однією з ініціаторок Євромайдану SOS є Олександра Матвійчук – відома в Україні правозахисниця, керівниця Центру Громадянських Свобод. У фільмі вона розповідає, як наступного дня після побиття студентів на Майдані Незалежності 30 листопада 2013 року активісти відкрили «гарячу» лінію для постраждалих і ще одну – для волонтерів-адвокатів. Таким чином вони забезпечили юридичні послуги і захист у судах для учасників протесту. Нині учасники організації ведуть моніторинг воєнних злочинів на окупованих територіях Донецької та Луганської областей, передають докази злочинів у міжнародні інституції, займаються міжнародною адвокацією та борються за звільнення українських політичних в'язнів у Росії.

«Свідки. На північ від Києва» (36 хв)

Тема:

- Право на життя
- Громадський активізм
- Громадянин/-ка і держава
- Людська гідність

«Свідки» – це документальний фільм, створений з інтерв'ю, які команда «Архіву війни» збирає вже понад рік. Тут зібрані історії п'ятиох сміливих жителів/-ок Київської області, які пережили російську окупацію, але ні на мить не припиняли спротив. Передача гуманітарки, порятунок наших військових з оточення, надання медичної допомоги, приготування їжі для бійців та бійчинь чи просто для котів села Мощун – усе це великі й маленькі особисті подвиги, які надихають і дають нам сили продовжувати боротьбу. Крім приголомшливих історій, свідчення жителів/-ок Київщини можуть допомогти у майбутніх розслідуваннях воєнних злочинів і, зрештою, покаранні росіян.

«Земля Івана» (85 хв)

Тема:

- Права людини
- Громадянин/-ка і держава
- Мистецтво

Іван Приходько – один із останніх народних художників України. Він самоук, живе в селі і все, що виходить з-під його пензликів чи різця – наївне і чесне мистецтво. Чи проміняє він маленьку сільську хатинку на гламурне міське життя, розливи Дніпра, сади і поля – на галерейні зали, товариство арт-критиків та агентів?

«Крик чорнозему» (47 хв)

Тема:

- Тоталітарні режими
- Права меншин
- Свобода пересування
- Право на життя
- Свобода совісті та віросповідання
- Право на свободу та особисту недоторканність
- Рівність і недискримінація

- Права людини
- Право на людську гідність

«...помер останній єврей. Добігає фіналу майже 400-річна історія єврейської громади...» – так починається фільм «Крик чорнозему». Крізь ретроспективу життя євреїв у Таращанському районі, місті Тараща і селі Ківшовате – фільм розповідає про трагедію багатонаціонального українського народу, коли були знищені тисячі українців, євреїв, поляків, ромів. Очевидці та дослідники розповідають про знищення німецькими окупантами цілої громади євреїв і про героїзм людей, які їх рятували.

«Крим SOS» (19 хв)

Тема:

- Право на свободу та особисту недоторканність
- Права меншин
- Свобода слова та думки
- Права людини
- Людська гідність
- Громадянин/-ка і держава

У перший день російської окупації півострова активісти Таміла Ташева, Севгіль Мусаєва та Алім Алієв створили сторінку Крим SOS у фейсбуці, щоб надавати оперативну та перевірену інформацію про ситуацію в Криму. Згодом вони почали допомагати переселенцям не тільки з Криму, але і з Донбасу, де тривають воєнні дії. Організація почала стрімко розвиватися, стала партнером ООН в Україні у справах біженців, створила три офіси в Києві, Херсоні і Львові. Нині Крим SOS надає екстрену гуманітарну, правову, психологічну допомогу внутрішньо переміщеним особам, бореться за повернення Криму в Україну. За два роки діяльності Крим SOS надала підтримку понад 200 тисячам осіб.

«Зерна голоду: Україна 1933» (67 хв)

Тема:

- Людська гідність
- Доступ до інформації
- Громадянин/-ка і держава
- Громадський активізм
- Тоталітарні режими

Березень 1933 року. Молодий журналіст із Вельсу, Гарет Джонс, таємно прибуває до України. У той час країна переживала абсолютно безпрецедентний голод, що виник внаслідок політики Сталіна. Запроваджений Сталіним, який тримав його в таємниці, цей голод мав політичне підґрунтя. Після повернення Джонс застерігає про нього весь світ, але радянські маніпуляції виявляються сильнішими. Цей фільм оповідає про труднощі розслідування, що йде проти інституцій. Це історія масового злочину та брехні.

“Заповідник “Асканія” (75 хв)

Тема:

- Захист довкілля

Сюжет фільму розгортається навколо чотирьох героїв із цілковито різними характерами, долями та цілями. Проте їх поєднує одне – бажання зберегти життя серед найбільшої в Україні оази, що наразі стрімко втрачає свою унікальність.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА З УКРАЇНОЗНАВСТВА ДЛЯ ЗАГАЛЬНО-ОСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ «ЗЕМЛЯ, ДЕ ЖИВЕМО, УКРАЇНОЮ ЗОВЕМО» 8–11 КЛАСИ

Через інтеграцію документального кіно в навчальну програму з українознавства ми не лише зацентруємо увагу на поглибленому вивченні та вдосконаленні знань учнів про історію, культуру, географію і мистецтво України, а й проаналізуємо етапи історичної боротьби за незалежність, сучасні виклики та конфлікти, що впливають на сьогодення держави.

1. Історичні документальні фільми:

- обираємо документальні фільми про історію України як доповнення до тем курсу, зокрема до періодів, які детально розглядаються.

2. Документальні фільми про культуру та мистецтво:

- вивчення культурного аспекту можна підсилити документальними фільмами про визначних українських художників, письменників, музикантів та інших представників культури;
- створити обговорення на основі фільмів, підкріплене аналізом впливу цих особистостей на розвиток української культури.

3. Географічні документальні фільми:

- доповнюємо теми, пов'язані з географією та геополітикою України, документальними фільмами про природу та місцевості різних регіонів;
- порівнюємо інформацію з фільмів із вивченим матеріалом, роблячи акцент на важливих географічних аспектах.

4. Фільми про сучасні виклики та перспективи України:

- пропонуємо документальні фільми, що стосуються сучасних питань, як-от політика, економіка, культура, екологія та інші аспекти сучасної України;
- акцентуємо увагу на темах, які стосуються майбутнього країни і викликів, з якими стикається сучасне українське суспільство.

5. Проєктні завдання на основі документальних фільмів:

- залучаємо учнів до створення своїх власних проєктів на основі документальних фільмів, наприклад, дослідження тем, представлених у фільмах.
- сприяємо обговоренню та аналізу знайдених учнями фактів та інформації.

6. Обговорення моральних та етичних аспектів:

- використовуємо документальне кіно для обговорення моральних та етичних аспектів подій і явищ, що розглядаються в програмі.
- розвиваємо критичне мислення учнів та їхню здатність аналізувати події з погляду етики.

7. Документальні фільми як джерело досліджень:

- залучаємо учнів до проведення досліджень на основі документальних фільмів, наприклад, аналіз впливу певних подій на розвиток країни.

РЕКОМЕНДОВАНІ ФІЛЬМИ:

«Боротьба Джамали» (29 хв)

Тема:

- Свобода мирних зібрань та об'єднань
- Права меншин
- Громадянин/-ка і держава

Це дуже особистий і потужний портрет надзвичайно талановитої жінки, а також пісні і виступу, які пролили світло на історичні події та сучасну політичну ситуацію. Журналістка Елін Йонссон зафільмувала життя Джамали та її родини в Україні і Криму, змалювавши її трагічну сімейну історію, неспокійну ситуацію і складність становища кримських татар.

Сусанна Джамаладінова народилася в Оші (Киргизька РСР) у родині кримського татарина і вірменки. Після переселення із Криму до цієї центральноазійської республіки під час Другої світової війни її родина повернулася до Криму лише у 1989 році. Її родичі по материній лінії були заможними вірменськими селянами, доки землю її прапрадіда не відібрали, а його самого не вислали до Оша. Щоб її родина мала змогу купити нерухомість у Криму, її мати мусила на чотири роки розлучитися із батьком і повернути собі дівоче прізвище. У ті часи радянська влада не дозволяла етнічним кримським татарам купувати нерухомість у Криму.

“Заповідник “Асканія” (75 хв)

Тема:

- Захист довкілля

Сюжет фільму розгортається навколо чотирьох героїв із цілковито різними характерами, долями та цілями. Проте їх поєднує одне – бажання зберегти життя серед найбільшої в Україні оази, що наразі стрімко втрачає свою унікальність.

«Автомайдан» (17 хв)

Тема:

- Права людини
- Громадянин/-ка і держава
- Людська гідність

Після втечі колишнього президента Віктора Януковича з країни – Сергій Хаджинов, один із засновників Автомайдану, спрямував діяльність організованого громадського руху на боротьбу із корупцією та реформою силових установ – прокуратури та міліції. Сьогодні в кожному місті й містечку України є свій автомайдан, який проводить акції протесту на локальному рівні.

«Канцелярська сотня» (22 хв)

Тема:

- Свобода слова та думки
- Свобода мирних зібрань та об'єднань
- Свобода пересування
- Людська гідність
- Право на свободу та особисту недоторканність
- Громадянин/-ка і держава
- Права дитини

Поспішаючи втекти з України, колишній президент Віктор Янукович намагався якомога швидше знищити докази своїх корупційних злочинів. Багато документів було викинуто в річку або пропущено через знищувач. Громадські активісти, які першими зайшли на територію «Межигіря», почали діставати ці папери з води й збирати клаптики паперів, які пройшли через знищувач. Журналіст Денис Бігус зібрав Канцелярську сотню – волонтерів, які відновлюють і впорядковують ці документи. Тепер Канцелярська сотня працює над проєктами, які дозволяють відслідкувати власність українських чиновників та їхніх родин – нерухомість, машини, землю.

«Мова» (16 хв)

Тема:

- Громадянин/-ка і держава
- Права людини
- Людська гідність
- Право на свободу та особисту недоторканність
- Свобода мирних зібрань та об'єднань
- Свобода слова та думки
- Свобода пересування

«Якщо на Сході буде більше книжок і їх будуть читати, то, можливо, нам більше не доведеться купувати бронезилети...», – говорить героїня фільму Анастасія Розлуцька. На Сході й Півдні України багато людей не володіють українською мовою. Активісти організують безкоштовні курси для всіх охочих, а також привозять у міста й містечка книжкові ярмарки, музичні гурти, проводять зустрічі з письменниками. Літня слухачка курсів говорить: «Хочу вивчити українську мову, щоб більше ніхто не здумав мене “захищати” лише через те, що я говорю російською».

«Крим SOS» (19 хв)

Тема:

- Право на свободу та особисту недоторканність
- Права меншин
- Свобода слова та думки
- Права людини
- Людська гідність
- Громадянин/-ка і держава

У перший день російської окупації півострова активісти Таміла Ташева, Севгіль Мусаєва та Алім Алієв створили сторінку Крим SOS у Facebook, щоб надавати оперативну та перевірену інформацію про ситуацію в Криму. Згодом вони почали допомагати переселенцям не тільки з Криму, але і з Донбасу, де тривають воєнні дії. Організація почала стрімко розвиватися, стала партнером ООН в Україні у справах біженців, створила три офіси в Києві, Херсоні і Львові. Нині Крим SOS надає екстрену гуманітарну, правову, психологічну допомогу внутрішньо переміщеним особам, бореться за повернення Криму Україні. За два роки діяльності Крим SOS надала підтримку понад 200 тисячам осіб.

«Ассоль» (7 хв)

Тема:

- Право на свободу та особисту недоторканність
- Свобода слова та думки
- Свобода пересування
- Права людини
- Громадянин/-ка і держава
- Людська гідність

Історія «Ассоль» почалася з трагічних подій 2009 року, коли сомалійські пірати захопили судно «Аріадна» з українським екіпажем на борту. Родичі одеських моряків об'єдналися, щоб врятувати своїх близьких. Спільна біда, а потім і спільна перемога згуртували людей, і вони створили в Одесі центр допомоги морякам «Ассоль».

«Бабин яр (у пошуках пам'яті)» (41 хв)

Тема:

- Право на свободу та особисту недоторканність
- Свобода від катувань
- Рівність і недискримінація
- Право на людську гідність
- Права меншин
- Громадянин/-ка і держава
- Свобода совісті та віросповідання
- Право на життя
- Свобода пересування
- Тоталітарні режими

Люди гуляють доріжками парку серед різних пам'ятників і не завжди згадують, що це місце найжахливішої трагедії – загибелі десятків тисяч євреїв, українців, поляків, ромів, яких вбивали через їхні віру, національність, професію. Фільм Володимира Чепеля розповідає про Бабин Яр, трагедії Другої Світової війни та Куренівки. Цей фільм про надію на уроки пам'яті, а також про надію, що такі трагедії ніколи не повторяться.

«Безголосся» (18 хв)

Тема:

- Громадський активізм
- Людська гідність
- Свобода від катувань
- Рівність і недискримінація
- Громадянин/-ка і держава
- Протидія ксенофобії

Актуальні дискусії щодо пам'яті про Голокост в Україні зосереджені передусім на проблемах меморіалізації Бабиного Яру у Києві. Однак є й інші місця, де відбувалися розстріли під час Другої світової війни – урочища, лісові масиви, долини на околицях численних міст і містечок. Серед таких місць – Турка на Львівщині. Перед Другою світовою війною євреї були найбільшою етнічною групою у містечку – понад 40% населення. Точно невідомо, скільком з них вдалося вціліти під час Голокосту, але щонайбільше кільком десяткам. Усіх інших убили. Нині у Турці не проживає жодного єврея.

Документальна стрічка «Безголосся» – це результат польових досліджень історії Голокосту в Турці. Це переплетення голосів минулого та сучасного, коли кадри міського простору, початку 1990-х та сучасні чергуються з оповідями місцевих жителів – носіїв пам'яті та постпам'яті про їхніх єврейських сусідів. Це впровадження до ширшої дискусії про єврейську спадщину в Україні та неєврейську пам'ять про Голокост.

«Земля Івана» (85 хв)

Тема:

- Права людини
- Громадянин/-ка і держава

Іван Приходько – один з останніх народних художників України. Він самоук, живе в селі і все, що виходить з-під його пензликів чи різця – наївне та чесне мистецтво. Чи промінє він маленьку сільську хатинку на гламурне міське життя, розливи Дніпра, сади та поля – на галереїні зали й товариство арт-критиків та агентів?

«Крик чорнозему» (47 хв)

Тема:

- Тоталітарні режими
- Права меншин
- Свобода пересування
- Право на життя
- Свобода совісті та віросповідання
- Право на свободу та особисту недоторканність
- Рівність і недискримінація
- Права людини
- Право на людську гідність

«...помер останній єврей. Добігає фіналу майже 400-річна історія єврейської громади...» – так починається фільм «Крик чорнозему». Через ретроспективу життя євреїв у Таращанському районі, місті Тараща і селі Ківшовате фільм розповідає про трагедію багатонаціонального українського народу, коли були знищені тисячі українці, євреї, поляки, роми. Очевидці та дослідники розповідають про знищення німецькими окупантами цілої громади євреїв і про героїзм людей, які їх рятували.

«Євромайдан SOS» (21 хв)

Тема:

- Громадянин/-ка і держава
- Людська гідність
- Права людини
- Право на свободу та особисту недоторканність
- Свобода слова та думки
- Свобода мирних зібрань та об'єднань

Євромайдан SOS виник з ініціативи молодих правозахисників та активістів, які об'єдналися 30 листопада 20213 року після побиття студентів на Євромайдані.

Олександра Матвійчук – відома в Україні молода правозахниця і керівниця Центру Громадянських Свобод розповідає, як наступного дня після побиття студентів на Майдані Незалежності активісти відкрили «гарячу» лінію для постраждалих і ще одну – для волонтерів-адвокатів. І таким чином забезпечили юридичні послуги та захист у судах для учасників протесту. Нині вони ведуть моніторинг воєнних злочинів на окупованих територіях Донецької та Луганської областей, передають свідчення і документи в міжнародні інституції, займаються міжнародною адвокацією та борються за звільнення українських політичних в'язнів у Росії.

«І кожна річка» (80 хв)

Тема:

- Право на життя
- Громадський активізм
- Медичні права
- Охорона здоров'я
- Захист довкілля

Річки мають для людини сакральне значення. Кожен народ має свою священну річку. Особисто для мене – це річка Остер, яка, на жаль, скоро може зникнути. Але щоб ця історія була цікавою і для вас, я розповім також про ваші річки, на берегах яких ви народилися та зростали. Адже ваші річки теж можуть зникнути. Кожна річка – чиїсь відображення і пам'ять. І стан кожної з них – це результат нашої з вами діяльності чи бездіяльності, а не лише кліматичних змін, як ми часто думаємо, щоб виправдовувати цим свої дії. Тож спробуємо розібратися.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА КУРСУ ЗА ВИБОРОМ УЧНІВ «МОЯ ГРОМАДЯНСЬКА СВІДОМІСТЬ. ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ» ДЛЯ УЧНІВ 9–11-Х КЛАСІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ (17 ГОДИН)

Поєднання навчальної програми курсу «Моя громадянська свідомість. Запобігання корупції» для учнів 9–11 класів з документальним кіно може сприяти глибшому розумінню проблеми корупції та розвивати учнівську свідомість, громадянську відповідальність. Ми пропонуємо кілька ідей, як це можна реалізувати:

1. Документальні фільми про корупцію:

- використовуємо документальні фільми, які розкривають реальні ситуації з корупцією в різних країнах або ж у власній країні;
- обговорюємо причини та наслідки корупції, а також можливі шляхи її запобігання.

2. Історії успіху у боротьбі з корупцією:

- розглядаємо документальні фільми, які висвітлюють історії людей, організацій або країн, що успішно боролися з корупцією;
- заохочуємо обговорення про те, як можна взяти приклад із таких успішних досвідів.

3. Порівняльний аналіз:

- порівнюємо рівень корупції в різних країнах та аналізуємо причини, які визначають цей рівень;
- будуємо обговорення довкола вивчення різних стратегій і заходів, спрямованих на запобігання корупції.

4. Документальні фільми про громадянську активність:

- вивчаємо документальні фільми, які розповідають про громадянське суспільство та активістську діяльність у боротьбі з корупцією;
- заохочуємо учнівство долучатися до обговорення ролі громадян/-ок у забезпеченні прозорості і відповідальності.

5. Використання документального кіно для критичного аналізу:

- пропонуємо учням та ученицям завдання, в яких вони використовуватимуть документальні фільми для аналізу конкретних випадків корупції і формулювання пропозицій щодо її запобігання.

РЕКОМЕНДОВАНІ ФІЛЬМИ:

“Цап за голос” (51 хв)

Тема:

- Філософія прав людини
- Свобода слова та думки

Після виборів, які нещодавно відбулися в їхній країні, багато кенійців полегшено зітхнули. Вибори, що пройшли 2013 року, хоча й не позбавлені підозр у фальсифікаціях, були проведені відносно спокійно порівняно з масштабними вибухами насильства чотири роки тому. У середній школі Маджаоні наступне покоління кенійських виборців навчається демократії. На щорічних шкільних виборах троє учнів змагаються за почесну посаду президента школи. Безмежні ентузіазм і мотивація цих трьох кандидатів віщують жорсткі виборчі перегони.

“Голосуйте за мене, будь ласка” (55 хв)

Тема:

- Тоталітарні режими
- Свобода слова та думки
- Філософія прав людини

Ця стрічка зблизька показує третій клас початкової школи в місті Ухань, що в Центральному Китаї. Тут діти вперше стикаються з демократичними принципами під час експерименту. Троє восьмирічних школярів змагаються за місце старости класу. У ході «передвиборчої кампанії» на них чинять тиск надміру турботливі батьки, для яких ці діти – єдині через державну політику, яку провадить уряд Китаю для контролю кількості населення. Троє головних героїв беруться до справи, використовуючи різноманітні методи: складання стратегії виборчої кампанії, спонукання та передвиборчі обіцянки. Ці школярі поки не залежать від соціальних обмежень, як їхні батьки, тому віддзеркалюють панівні суспільні цінності.

“Південний кордон” (13 хв)

Тема:

- Людська гідність
- Громадянин/-ка і держава
- Права людини
- Свобода пересування
- Свобода слова та думки
- Право на свободу та особисту недоторканність

На Сході країни російська федерація розпочала неоголошену війну з Україною. На той час українська армія була фактично зруйнована проросійським режимом, насадженим в Україні сусідньою державою. Із перших днів російської агресії по всій Україні волонтери – громадські активісти – починають рух за відродження армії. Вони збирають кошти, продукти й речі, щоб забезпечити військових усім необхідним. На Півдні України у Херсонській області ситуація дуже напружена – є загроза вторгнення росіян із Криму. Херсонський Центр допомоги військовим об'єднує багато активістів, які наполегливо й невтомно працюють заради перемоги. Автори фільму вирушають в мандрівку із Наталею, яка везе необхідні речі військовим, які беруть південний кордон країни.

«Готель 22» (8 хв)

Тема:

- Права людини
- Громадянин/-ка і держава
- Право на соціальне забезпечення

Події фільму відбуваються протягом однієї драматичної ночі в автобусі у Кремнієвій долині. Лінія 22 – єдиний цілодобовий автобусний маршрут у Пало Альто. Удень це звичайний міський автобус. Проте вночі він перетворюється на неофіційний притулок для бездомних.

«Ти, бля, рота закрий!» (25 хв)

Тема:

- Людська гідність
- Права людини
- Свобода слова та думки
- Доступ до інформації

Сергій Чагаров з 15 років бореться з корупцією у рідному селі Гатне під Києвом. Його головна зброя – документ і журналістський текст. Під час однієї з сесій сільради депутат, звинувачений Сергієм у корупції, нападає та публічно погрожує активісту. Про цей випадок пишуть усі провідні медіа України. Для них Сергій – герой. Для частини села – ганьба. Йому погрожують, радять не лізти у «справи дорослих», а однієї ночі підкидають на подвір'я вибухівку.

«Очищення» (14 хв)

Тема:

- Громадянин/-ка і держава
- Права людини

- Людська гідність
- Право на свободу й особисту недоторканність
- Свобода слова та думки
- Свобода мирних зібрань та об'єднань
- Свобода пересування

Єгор Соболев – головний люстратор країни. Такий титул йому дали журналісти після перемоги Євромайдану. Тому що нова влада обіцяла створити люстраційний комітет при Кабінеті міністрів і призначити Єгора Соболева керівником. Але на тому все й затихло – ні повноважень, ні комітету, ні закону про очищення влади. Хоча люстрація була основною вимогою Майдану. Проте Єгор не та людина, яка здається. Він бореться і перемагає. Цей фільм про внутрішню силу людини, яка пройшла шлях від правозахисника до коменданта Євромайдану, від журналіста до народного депутата, від борця з корумпованою державною владою до державного діяча.

«Нові герої» (17 хв)

Тема:

- Свобода мирних зібрань та об'єднань
- Людська гідність
- Філософія прав людини

Нові герої – це три документальних фільми-портрети звичайних українців. У кожного з них своя історія, проте є й спільне – їхня боротьба з несправедливістю у країні сьогодні. Пересічна людина часто ізольована від інформації про наявні правові можливості, що можуть допомогти їй покращити умови свого життя: започаткувати бізнес, сприяти об'єднанню громади у захисті комунальної власності, а також їхніх прав та інтересів. Ці три розповіді про те, що перемогти несправедливість – можливо, якщо докласти зусиль, не боятися і не зламатися під тиском обставин. Про те, як звичайні люди з глибинок Сходу та Півдня України не дозволяють системі загнати себе у безвихідь.

«Безголосся» (18 хв)

Тема:

- Громадський активізм
- Людська гідність
- Свобода від катувань
- Рівність і недискримінація
- Громадянин/-ка і держава
- Протидія ксенофобії

Актуальні дискусії щодо пам'яті про Голокост в Україні зосереджені передусім на проблемах меморіалізації Бабиного Яру у Києві. Однак є й інші місця, де відбувалися розстріли під час Другої світової війни – урочища, лісові масиви, долини на околицях численних міст і містечок. Серед таких місць – Турка на Львівщині. Перед Другою світовою війною євреї були найбільшою етнічною групою у містечку – понад 40% населення. Точно невідомо, скільком з них вдалося уціліти під час Голокосту, але щонайбільше кільком десяткам. Усіх інших убили. Нині у Турці не проживає жодного єврея.

Документальна стрічка «Безголосся» – це результат польових досліджень історії Голокосту в Турці. Це переплетення голосів минулого та сучасного, коли кадри міського простору, початку 1990-х та сучасні, чергуються з оповідями місцевих жителів – носіїв пам'яті та постпам'яті про їхніх єврейських сусідів. Це впровадження до ширшої дискусії про єврейську спадщину в Україні та неєврейську пам'ять про Голокост.

«Вийшло з моди» (59 хв)

Тема:

- Громадський активізм
- Захист довкілля
- Трудові права та міграція

Ми живемо в еру глобального споживацтва, коли темпи споживання ростуть як на дріжджах. Це не таємниця, що індустрія моди є безперечним лідером у цих перегонах. Тисячі фабрик у країнах третього світу виробляють не лише одяг для великих корпорацій, але й тони токсичних відходів. Дизайнерка Реїт Аус має амбітний план зміни світу. Вона усвідомлює, що єдиний спосіб боротися з індустрією моди – робити це зсередини.

«Боротьба за кінотеатр “Емек”» (48 хв)

Тема:

- Доступ до інформації
- Громадянин/-ка і держава
- Рівність і недискримінація
- Права людини
- Громадський активізм
- Людська гідність

Фільм Audience Emancipated – це хроніки боротьби у серці Стамбула, що стала однією з найбільш важливих подій і проклала шлях до протестів на площі Таксім. Вона розгортається довкола кінотеатру «Емек», який зруйнували всупереч волі людей і на шкоду спільному благу, перетворивши його на торговий

центр. Фільм показує цю боротьбу з погляду активістів та глядачів. Він складається з відеозаписів, які зібрали учасники протестів, а відтак має на меті відобразити спільне бачення людей, які відстоювали своє право на місто. Фільм транслює ідею нової публічності, яка стала видимою завдяки протестам довкола парку Гезі.

«Дім з химерами» (16 хв)

Тема:

- Громадський активізм
- Громадянин/-ка і держава
- Доступ до інформації
- Права людини

У самому центрі Києва, на вулиці Мала Житомирська, на межі зникнення опинилися кілька будівель, що мають архітектурну, історичну і культурну цінність. Серед них і Садиба Мурашка, всесвітньовідомого українського художника.

Муніципальна влада продає будинки приватному власнику разом із мешканцями. Усі виселяються. Лише одна родина відмовляється переїздити на Троєщину, «спальну» околицю Києва – це родина Олександра Глухова, кандидата фізико-математичних наук, доцента Національного авіаційного університету.

«І кожна річка» (80 хв)

Тема:

- Право на життя
- Громадський активізм
- Медичні права
- Охорона здоров'я
- Захист довкілля

Річки мають для людини сакральне значення. Кожен народ має свою священну річку. Особисто для мене – це річка Остер, яка, на жаль, скоро може зникнути. Але щоб ця історія була цікавою і для вас, я розповім також про ваші річки, на берегах яких ви народилися і зростали. Адже ваші річки теж можуть зникнути. Кожна річка – чиїсь відображення і пам'ять. І стан кожної з них – це результат нашої з вами діяльності чи бездіяльності, а не лише кліматичних змін, як ми часто думаємо, щоб виправдовувати цим свої дії. Тож спробуємо розібратися.

«Казка про коника» (75 хв)

Тема:

- Людська гідність
- Громадський активізм
- Громадянин/-ка і держава
- Права людини

Колишній антирадянський активіст, а нині – монах у миру і художник, Анатолій Лютюк мешкає у старовинній кам'яній вежі в самому серці Таллінна. Він щодня молиться за природу і створює саморобні книги у власній майстерні. Багато років тому Анатолій дав обітницю знаходити щось добре у кожному дні. Початок війни на Сході України змушує його залишити мирну естонську столицю і з волонтерською місією вирушити у прифронтові містечка. Поєднуючи духовне життя з соціальним активізмом, з 2014 року він постійно їздить на Донбас, щоб доставити гуманітарну допомогу, де його обітниця випробовується реальністю «сірої зони».

«Колір фасаду синій» (22 хв)

Тема:

- Людська гідність
- Громадянин/-ка і держава

Флоріан Юр'єв – архітектор, художник, скрипковий майстер, теоретик і поет. На 90-му році життя йому доводиться опанувати ще одне, цілковито нове заняття. Щоб урятувати свій авторський архітектурний проєкт – київську «Літаючу тарілку» – від перетворення на частину торговельного центру, Флоріан Юр'єв розпочинає кампанію проти свавілля столичних забудовників.

«Межигір'я» (22 хв)

Тема:

- Громадський активізм
- Права людини
- Громадянин/-ка і держава
- Доступ до інформації
- Право на людську гідність
- Свобода слова та думки

«Межигір'я» – знов стало державної резиденцією, яку раніше за корупційними схемами було вкрадено у держави і зроблено приватною територією 4-го президента України, втікача у розшуку за масові вбивства мирних громадян Віктора Януковича.

Сергій Лещенко, журналіст інтернет-видання «Українська правда», декілька років веде розслідування, щоб з'ясувати, кому належить резиденція у Межигір'ї та на яких засадах там мешкає президент України. Завдання майже безнадійне, бо жоден із чиновників не йде на співпрацю. Втім новий закон «Про доступ до публічної інформації» нібито має принципово змінити ситуацію... Сергій Лещенко пише інформаційні запити, аби з'ясувати нові деталі про власників та мешканців «Межигір'я».

«У кутку» (25 хв)

Тема:

- Громадський активізм
- Права людини
- Громадянин/-ка і держава
- Доступ до інформації
- Право на людську гідність
- Свобода слова та думки

Мешканці села Панасівка на Полтавщині – а це переважно люди третього віку – не мають громадського транспорту вже п'ять років. Їздять хіба що на підводі чи конях, не можуть вчасно купити ліки та хліб, отримати медичну допомогу.

Зоя Іванівна Шульга, мешканка цього села, вирішує подати інформаційний запит, щоб дізнатися від влади, чому скасовано рейсовий автобус до їхнього села. Реакцією влади на інформаційний запит є підписання нового договору зі «старим» перевізником, який роками не виконував умов попередньої угоди, позбавивши мешканців транспортного сполучення. Це не зупиняє Зою Іванівну і вона продовжує писати запити та звернення. Чи ходитиме врешті автобус до її села? Як вижити в населеному пункті, що перебуває на межі зникнення, як переконати себе та зневірених односельців діяти?

«Хамама та Калуна» (22 хв)

Тема:

- Права людини
- Громадянин/-ка і держава
- Свобода пересування

Хамама і Калуна покинули все, залишаючи рідну країну, й опинилися у таборі на півночі Італії. Одного дня вони вирішують перетнути кордон зі Швейцарією вночі, перейшовши через Альпи.

«Школа» (19 хв)

Тема:

- Права людини
- Доступ до інформації
- Громадянин/-ка і держава
- Громадський активізм

Містечко Ромодан на Полтавщині навпіл розділяють півтора десятка колій, якими проходять швидкісні потяги. З кожного боку залізниці є своя школа. Втім, влада вирішує одну закрити.

Батьки схвильовані – дітям доведеться ходити через залізничний переїзд. Починає діяти батьківський рух за збереження школи. Його очолює Олександр Коршак. Він надсилає десятки інформаційних запитів. Із відповідей випливає, що школу закривають через брак коштів. Тим часом громада села дізнається, що селищному голові купують новий службовий автомобіль. На річне утримання школи необхідно менше коштів, ніж вартість двох таких автомобілів...

«Люзії на дні» (16 хв)

Тема:

- Права людини
- Людська гідність
- Громадянин/-ка і держава
- Громадський активізм

Ця абсурдна історія відбулась у Херсоні. Для захисту найстарішої кінозали міста молодь створює культурний центр. Але земля в центрі приваблює чиновників і депутатів, які, аби звільнити територію, розпочинають війну проти культурних активістів.

ГУРТКИ

«ПРАВОЗНАВСТВО»

(АВТОР: КУЗЬМА Т. М.) «СХВАЛЕНО ДЛЯ ВИКОРИСТАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ». РІШЕННЯ ЕКСПЕРТНОЇ КОМІСІЇ З ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ВІД 29.03.2023 (ПРОТОКОЛ № 1)

Інтеграція документального кіно про права людини в навчальну програму «Правознавство» не лише допоможе розвивати правову культуру та правосвідомість учнів, формувати їхнє розуміння та повагу до прав людини, а також навчати правовим аспектам громадянського суспільства.

1. Документальні фільми про історію правозахисних рухів:

- використовуємо документальні фільми, що розповідають про історію правозахисних рухів і боротьби за права та свободи людини;
- підкреслюємо роль правозахисників у важливих історичних подіях і вплив їхньої діяльності на формування сучасного правового простору.

2. Документальні фільми про судові справи та правосуддя:

- вивчаємо теми судових процесів і правосуддя, використовуючи документальні фільми, що висвітлюють реальні судові випадки;
- залучаємо учнівство до обговорення етичних та юридичних питань, що порушуються у фільмах.

3. Документальні фільми про права людини і соціальну справедливість:

- використовуємо фільми, які присвячені питанням про права людини, соціальної справедливості та рівності;
- сприяємо обговоренню різних поглядів на права й обов'язки громадян у контексті сучасного суспільства.

4. Правозахисні документальні проєкти:

- залучаємо учнівство до створення власних короткометражних документальних проєктів на правозахисні теми;
- сприяємо дослідженню і презентації реальних правозахисних проблем і шляхів їх вирішення.

5. Фільми про важливі правові аспекти сучасного суспільства:

- використовуємо документальні фільми для аналізу й обговорення важливих правових аспектів сучасного суспільства: цифрові права, права меншин, права праці та інші.

6. Вивчення прецедентів:

- використовуємо документальні фільми для аналізу юридичних прецедентів та їхнього впливу на розвиток правозахисного законодавства.

Інтеграція документального кіно в навчальну програму «Правознавство» дозволить створити навчальне середовище, яке не лише надасть теоретичні знання, але й викличе емоційний і реальний зв'язок зі світом прав та свобод людини.

РЕКОМЕНДОВАНІ ФІЛЬМИ:

ПРИМІТКА: будь-яка документальна стрічка з колекції «Докудейз», що збережена на певну цільову аудиторію і стосується тематики, запропонованої у навчальній програмі факультативу. [Загальне покликання на фільми, що є у колекції.](#)

Критерії тематичної актуальності:

- вікові особливості;
- зв'язок із навчальною програмою;
- визначення мети та цілей;
- розвиток компетентностей;
- врахування інтересів учнів;
- активна залученість;
- доступність, толерантність і безбар'єрність.

Інтеграція документального кіно повинна бути гнучкою і враховувати особливості конкретної групи учнів. Завдяки правильному підходу, це може зробити навчання більш пізнавальним і захоплюючим.

Інтеграція документального кіно про права людини у програми **«Охорона довкілля та раціональне природокористування», «Екологія», «Еко-стиль: поведінка з відходами»** сприятиме досягненню **значущих позитивних результатів:**

Розширення свідомості про права людини:

- документальне кіно може ефективно донести інформацію про основні екологічні права і свободи людини, надаючи конкретні приклади та історії. Це сприяє підвищенню правової грамотності учнів.

Збагачення навчального процесу:

- фільми дозволяють доповнити теоретичні знання конкретними візуальними матеріалами, надаючи учням можливість більше зануритися в екологічну тематику і зрозуміти її контекст.

Підсилення зацікавленості:

- використання документального кіно стимулює емоційний відгук учнів, роблячи навчання більш захопливим і результативним.

Розвиток критичного мислення:

- фільми часто пропонують різні точки зору і суперечності, що сприяє розвитку критичного мислення та здатності аналізувати інформацію.

Створення ефективних обговорень:

- документальні фільми можуть слугувати відмінною основою для обговорення складних й актуальних питань щодо прав людини, екології та інших соціальних аспектів.

Сприяння глибшому розумінню проблем:

- візуальні елементи дозволяють учням краще відчувати реальність і важливість питань прав людини та екології, допомагаючи глибше розуміти їх вплив на сучасне суспільство.

Залучення учнів до активної участі:

- сприяє розкриттю проблем і закликає учнів до активної участі в різних ініціативах щодо прав людини та охорони довкілля.

Стимулювання творчого підходу:

- подивившись документальні фільми, учні можуть надихнутися на розробку власних проєктів або ініціатив у сфері прав та екології.

Інтеграція документального кіно у програми забезпечує більш глибоке та пізнавальне засвоєння матеріалу, розширюючи розуміння учнів про важливі аспекти прав людини й екології в сучасному світі.

«ОХОРОНА ДОВКІЛЛЯ ТА РАЦІОНАЛЬНЕ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ»

(АВТОРИ: ПРИЩЕПА А. М., ЛІВАНДОВСЬКА Л. М., БЕДУНКОВА О. О.) «СХВАЛЕНО ДЛЯ ВИКОРИСТАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ». РІШЕННЯ ЕКСПЕРТНОЇ КОМІСІЇ З ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ВІД 29.03.2023 (ПРОТОКОЛ № 1)

РЕКОМЕНДОВАНІ ФІЛЬМИ:

«І кожна річка» (80 хв)

Тема:

- Право на життя
- Громадський активізм
- Медичні права
- Охорона здоров'я
- Захист довкілля

Річки мають для людини сакральне значення. Кожен народ має свою священну річку. Особисто для мене – це річка Остер, яка, на жаль, скоро може зникнути. Але щоб ця історія була цікавою і для вас, я розповім також про ваші річки, на берегах яких ви народилися та зростали. Адже ваші річки теж можуть зникнути. Кожна річка – чиїсь відображення і пам'ять. І стан кожної з них – це результат нашої з вами діяльності чи бездіяльності, а не лише кліматичних змін, як ми часто думаємо, щоб виправдовувати цим свої дії. Тож спробуємо розібратися.

«Вийшло з моди» (29 хв)

Тема:

- Громадський активізм
- Захист довкілля
- Трудові права та міграція

Ми живемо в еру глобального споживацтва, коли темпи споживання ростуть як на дріжджах. Це не таємниця, що індустрія моди є безперечним лідером у цих перегонах. Тисячі фабрик у країнах третього світу виробляють не лише одяг для великих корпорацій, але й тони токсичних відходів. Дизайнерка Реїт Аус має амбітний план зміни світу. Вона усвідомлює, що єдиний спосіб боротися з індустрією моди – робити це зсередини.

«Вітаємо на Фукушімі» (59 хв)

Тема:

- Захист довкілля
- Доступ до інформації
- Громадянин/-ка і держава

Один рік буднів кількох родин із Мінамісоми, що в 20 кілометрах від аварійної АЕС «Фукушіма-1». Після стількох зусиль ліквідаторів, наукової невизначеності, вагань можновладців – кому вірити? Лишатися? Їхати звідси? Кожна родина ухвалює такі рішення на самоті. Режисер оповідає про наслідки аварії, аби нащадки про них пам'ятали. Але нині над атомною електростанцією знову нависла загроза. Валізи спаковано й каністри з пальним готові на випадок, якщо доведеться тікати якнайшвидше від цунамі чи землетрусу.

«Край електросміття» (20 хв)

Тема:

- Захист довкілля
- Права людини

Чи ви колись замислювалися про те, що відбувається з електронікою, яка відслужила своє? Щороку у світі накопичується майже 50 мільйонів тонн електронного сміття. Значну частину вживаних і непотрібних електротоварів із розвинених країн звозять до країн третього світу. Більшість із них нелегально експортується як секонд-хенд, хоча насправді це непотріб. Цей фільм – без діалогів та авторських коментарів – досліджує нерегульоване повторне використання електронного сміття у Гані. Тут, у Західній Африці, електроніка геть не така, якою ми звикли бачити її на прилавках магазинів.

«Габріель повідомляє з чемпіонату світу» (17 хв)

Тема:

- Громадянин/-ка і держава
- Захист довкілля
- Права людини
- Права дитини

Бразильський хлопчик Габріель Матос був зовсім маленьким, коли дізнався, що Світовий кубок 2014 відбуватиметься в його рідній країні. Він не здогадується, що його життя до того часу стане з ніг на голову. Аби привезти сотні тисяч уболівальників на футбольний стадіон, прокладають залізницю просто через квартал, де живе Габріель. Будинки зносять, родини змушені переїжджати, і навіть майданчик, на якому місцеві діти грають у футбол, скоро зникне. Для Габріеля усе це стає жахіттям. Хлопчик обурений нерівністю у своєму місті і викладає у свій блог відеозапис того, як бульдозери зносять його район. Стаючи журналістом, він намагається захистити свої права.

«Десять років відчуження» (27 хв)

Тема:

- Свобода пересування
- Права меншин
- Захист довкілля
- Громадянин/-ка і держава
- Права дитини
- Людська гідність
- Трудові права та міграція

Ці короткі сюжети, з яких складається фільм, режисер Сергій Буковський та його творча група зняли напередодні десятиріччя трагедії на Чорнобильській АЕС. Ідея Сергія Буковського полягала в тому, щоб телеканал СТБ за два тижні до трагічної дати міг щодня показувати документальні свідчення наслідків катастрофи. Ідею підтримав департамент документальних проєктів компанії Internews і в 1996 році мінісюжети вийшли в ефірі СТБ – щодня після програми «Вікна».

Після виходу в ефір творча група вирішила скласти сюжети в один фільм, який показує стан зони та історії людей, що живуть там, їхні домівки, проблеми, з якими вони зустрічаються, але все ж таки залишаються там. Це одна з рис українського характеру – не полишати свою домівку.

«Заповідник “Асканія”» (75 хв)

Тема:

- Захист довкілля

Сюжет фільму розгортається навколо чотирьох героїв із цілковито різними характерами, долями та цілями. Проте їх поєднує одне – бажання зберегти життя серед найбільшої в Україні оази, що наразі стрімко втрачає свою унікальність.

«Медова земля» (85 хв)

Тема:

- Захист довкілля
- Людська гідність

У безлюдному македонському селі 50-річна Хатідже спроквола сходить на пагорб до бджолиних гнізд на скелях. Вона наспівує бджолам таємничу співанку й обережно торкається стільників без маски і рукавичок. Удома жінка дбає про саморобні вулики і прикуту до ліжка матір, а ще час від часу їздить до столиці продавати свій крам. Одного дня поруч оселяється кочова родина, і до мирного царства Хатідже вторгаються шуми моторів, семеро галасливих дітей і 150 корів. Невдовзі патріарх прибулої родини Гуссейн ухвалює низку рішень, які можуть назавжди зруйнувати звичне життя Хатідже.

«Край електросміття» (20 хв)

Тема:

- Захист довкілля
- Права людини

Чи ви колись замислювалися над тим, що відбувається з електронікою, яка відслужила своє? Щороку у світі накопичується майже 50 мільйонів тонн електронного сміття. Значну частину вживаних і непотрібних електротоварів із розвинених країн звозять до країн третього світу. Більшість із них нелегально експортується як секонд-хенд, хоча насправді це непотріб. Цей фільм – без діалогів та авторських коментарів – досліджує нерегульоване повторне використання електронного сміття у Гані. Тут, у Західній Африці, електроніка геть не така, якою ми звикли бачити її на прилавках магазинів.

«ЕКОЛОГІЯ»

(АВТОРИ: КОЛЕСНИК Т. М., ЯКОВИЩИНА М. С.) «СХВАЛЕНО ДЛЯ ВИКОРИСТАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ». РІШЕННЯ ЕКСПЕРТНОЇ КОМІСІЇ З ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ВІД 29.03.2023 (ПРОТОКОЛ № 1)

«Ціна моди» (93 хв)

Тема:

- Громадський активізм
- Захист довкілля
- Людська гідність

Це історія про одяг. Йдеться про одяг, який ми носимо, про людей, які його виготовляють, і про вплив цієї галузі на наш світ. Ціни на одяг знижувалися десятиліттями, а людські та екологічні витрати різко зростали. «Ціна моди» – це новаторський документальний фільм, який відкриває завісу над цією історією і просить нас подумати, хто насправді платить ціну за наш одяг? Це безпрецедентний проєкт, який запрошує нас до відкриття, подорожі навколо світу й у життя багатьох людей і місць, які стоять за нашим одягом.

«Нульовий вплив» (93 хв)

Тема:

- Права людини
- Захист довкілля

Сім'я Бівен із Манхеттена розпочинає річний проєкт, спрямований на зменшення впливу на довкілля, який передбачає відмову від електроенергії і створення відходів (включаючи туалетний папір), а також виробництво нових ресурсів. «Нульовий вплив» створює особистісний і часто химерний портрет подружжя, яке пристосовується до суворих і тривалих змін у способі життя, що повністю змінюють їхнє існування. Як вони впоруються з цими змінами? Чи стають деякі речі в житті кращими і простішими, якщо дещо обмежити себе?

«І кожна річка» (80 хв)

Тема:

- Право на життя
- Громадський активізм
- Медичні права. Охорона здоров'я.
- Захист довкілля

Річки мають для людини сакральне значення. Кожен народ має свою священну річку. Особисто для мене – це річка Остер, яка, на жаль, скоро може зникнути. Але щоб ця історія була цікавою і для вас, я розповім також про ваші річки, на берегах яких ви народилися та зростали. Адаже ваші річки теж можуть зникнути. Кожна річка – чиїсь відображення і пам'ять. І стан кожної з них – це результат нашої з вами діяльності чи бездіяльності, а не лише кліматичних змін, як ми часто думаємо, щоб виправдовувати цим свої дії. Тож спробуємо розібратися.

«Вийшло з моди» (59 хв)

Тема:

- Громадський активізм
- Захист довкілля
- Трудові права та міграція

Ми живемо в еру глобального споживацтва, коли темпи споживання ростуть як на дріжджах. Це не таємниця, що індустрія моди є безперечним лідером у цих перегонах. Тисячі фабрик у країнах третього світу виробляють не лише одяг для великих корпорацій, але й тони токсичних відходів. Дизайнерка Реїт Аус має амбітний план зміни світу. Вона усвідомлює, що єдиний спосіб боротися з індустрією моди – робити це зсередини.

«Вітаємо на Фукушімі» (59 хв)

Тема:

- Захист довкілля
- Доступ до інформації
- Громадянин/-ка і держава

Один рік буднів кількох родин із Мінамісоми, що в 20 кілометрах від аварійної АЕС «Фукушіма-1». Після стількох зусиль ліквідаторів, наукової невизначеності, вагань можновладців – кому вірити? Лишатися? Їхати звідси? Кожна родина ухвалює такі рішення на самоті. Режисер оповідає про наслідки аварії, аби нащадки про них пам'ятали. Але нині над атомною електростанцією знову нависла загроза. Валізи спаковано й каністри з пальним готові на випадок, якщо доведеться тікати якнайшвидше від цунамі чи землетрусу.

«Край електросміття» (20 хв)

Тема:

- Захист довкілля
- Права людини

Чи ви колись замислювалися над тим, що відбувається з електронікою, яка відслужила своє? Щороку у світі накопичується майже 50 мільйонів тонн електронного сміття. Значну частину вживаних і непотрібних електротоварів із розвинених країн звозять до країн третього світу. Більшість із них нелегально експортується як секонд-хенд, хоча насправді це непотріб. Цей фільм – без діалогів та авторських коментарів – досліджує нерегульоване повторне використання електронного сміття у Гані. Тут, у Західній Африці, електроніка геть не така, якою ми звикли бачити її на прилавках магазинів.

«Габріель повідомляє з чемпіонату світу» (17 хв)

Тема:

- Громадянин/-ка і держава
- Захист довкілля
- Права людини
- Права дитини

Бразильський хлопчик Габріель Матос був зовсім маленьким, коли дізнався, що Світовий кубок 2014 відбуватиметься в його рідній країні. Він не здогадується, що його життя до того часу стане з ніг на голову. Аби привезти сотні тисяч уболівальників на футбольний стадіон, прокладають залізницю просто через квартал, де живе Габріель. Будинки зносять, родини змушені переїжджати, і навіть майданчик, на якому місцеві діти грають у футбол, скоро зникне. Для Габріеля усе це стає жахіттям. Хлопчик обурений нерівністю у своєму місті і викладає у свій блог відеозапис того, як бульдозери зносять його район. Стаючи журналістом, він намагається захистити свої права.

«Десять років відчуження» (27 хв)

Тема:

- Свобода пересування
- Права меншин
- Захист довкілля
- Громадянин/-ка і держава
- Права дитини
- Людська гідність
- Трудові права та міграція

Ці короткі сюжети, з яких складається фільм, режисер Сергій Буковський та його творча група зняли напередодні десятиріччя трагедії на Чорнобильській АЕС. Ідея Сергія Буковського полягала в тому, щоб телеканал СТБ за два тижні до трагічної дати міг щодня показувати документальні свідчення наслідків катастрофи. Ідею підтримав департамент документальних проєктів компанії Internews і в 1996 році мінісюжети вийшли в ефірі СТБ – щодня після програми «Вікна».

Після виходу в ефір творча група вирішила скласти сюжети в один фільм, який показує стан зони та історії людей, що живуть там, їхні домівки, проблеми, з якими вони зустрічаються, але все ж таки залишаються там. Це одна з рис українського характеру – не полишати свою домівку.

«Заповідник “Асканія”» (75 хв)

Тема:

- Захист довкілля

Сюжет фільму розгортається навколо чотирьох героїв із цілковито різними характерами, долями та цілями. Проте їх поєднує одне – бажання зберегти життя серед найбільшої в Україні оази, що наразі стрімко втрачає свою унікальність.

«Медова земля» (85 хв)

Тема:

- Захист довкілля
- Людська гідність

У безлюдному македонському селі 50-річна Хатідже спроквола сходить на пагорб до бджолиних гнізд на скелях. Вона наспівує бджолам таємничу співанку й обережно торкається стільників без маски і рукавичок. Удома жінка дбає про саморобні вулики і прикуту до ліжка матір, а ще час від часу їздить до столиці продавати свій крам. Одного дня поруч оселяється кочова родина, і до мирного царства Хатідже вторгаються шуми моторів, семеро галасливих дітей і 150 корів. Невдовзі патріарх прибулої родини Гуссейн ухвалює низку рішень, які можуть назавжди зруйнувати звичне життя Хатідже.

«Край електросміття» (20 хв)

Тема:

- Захист довкілля
- Права людини

Чи ви колись замислювалися над тим, що відбувається з електронікою, яка відслужила своє? Щороку у світі накопичується майже 50 мільйонів тонн електронного сміття. Значну частину вживаних і непотрібних електротоварів із розвинених країн звозять до країн третього світу. Більшість із них нелегально експортується як секонд-хенд, хоча насправді це непотріб. Цей фільм – без діалогів та авторських коментарів – досліджує нерегульоване повторне використання електронного сміття у Гані. Тут, у Західній Африці, електроніка геть не така, якою ми звикли бачити її на прилавках магазинів.

«ЕКО-СТИЛЬ: ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ»

(НОСЕНКО А. С., ГАНЧЕВА В. І., ЄФИМЕНКО І. О., КРИЖАНІВСЬКИЙ Д. В., ТЕРЕМТА В. І.) «СХВАЛЕНО ДЛЯ ВИКОРИСТАННЯ В ЗАКЛАДАХ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ» (ЛИСТ ІМЗО ВІД 27.12.2019 № 22.1/12-Г-1226); ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ КОМІСІЇ З ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ РАДИ З ПИТАНЬ ОСВІТИ МОН УКРАЇНИ ВІД 23.12.2019 № 4)

РЕКОМЕНДОВАНІ ФІЛЬМИ:

«І кожна річка» (80 хв)

Тема:

- Право на життя
- Громадський активізм
- Медичні права
- Охорона здоров'я
- Захист довкілля

Річки мають для людини сакральне значення. Кожен народ має свою священну річку. Особисто для мене – це річка Остер, яка, на жаль, скоро може зникнути. Але щоб ця історія була цікавою і для вас, я розповім також про ваші річки, на берегах яких ви народилися та зростали. Адже ваші річки теж можуть зникнути. Кожна річка – чиїсь відображення і пам'ять. І стан кожної з них – це результат нашої з вами діяльності чи бездіяльності, а не лише кліматичних змін, як ми часто думаємо, щоб виправдовувати цим свої дії. Тож спробуємо розібратися.

«Вийшло з моди» (59 хв)

Тема:

- Громадський активізм
- Захист довкілля
- Трудові права та міграція

Ми живемо в еру глобального споживацтва, коли темпи споживання ростуть як на дріжджах. Це не таємниця, що індустрія моди є безперечним лідером у цих перегонах. Тисячі фабрик у країнах третього світу виробляють не лише одяг для великих корпорацій, але й тони токсичних відходів. Дизайнерка Реїт Аус має амбітний план зміни світу. Вона усвідомлює, що єдиний спосіб боротися з індустрією моди – робити це зсередини.

«Ціна моди» (93 хв)

Тема:

- Громадський активізм
- Захист довкілля
- Людська гідність

Це історія про одяг. Йдеться про одяг, який ми носимо, про людей, які його виготовляють, і про вплив цієї галузі на наш світ. Ціни на одяг знижувалися десятиліттями, а людські та екологічні витрати різко зростали. «Ціна моди» – це новаторський документальний фільм, який відкриває завісу над цією історією і просить нас подумати, хто насправді платить ціну за наш одяг? Це безпрецедентний проєкт, який запрошує нас до відкриття, подорожі навколо світу та в життя багатьох людей і місць, які стоять за нашим одягом.

«Вітаємо на Фукушімі» (59 хв)

Тема:

- Захист довкілля
- Доступ до інформації
- Громадянин/-ка і держава

Один рік буднів кількох родин із Мінамісоми, що в 20 кілометрах від аварійної АЕС «Фукушіма-1». Після стількох зусиль ліквідаторів, наукової невизначеності, вагань можновладців – кому вірити? Лишатися? Їхати звідси? Кожна родина ухвалює такі рішення на самоті. Режисер оповідає про наслідки аварії, аби нащадки про них пам'ятали. Але нині над атомною електростанцією знову нависла загроза. Валізи спаковано й каністри з пальним готові на випадок, якщо доведеться тікати якнайшвидше від цунамі чи землетрусу.

«Край електросміття» (20 хв)

Тема:

- Захист довкілля
- Права людини

Чи ви колись замислювалися над тим, що відбувається з електронікою, яка відслужила своє? Щороку у світі накопичується майже 50 мільйонів тонн електронного сміття. Значну частину вживаних і непотрібних електротоварів із розвинених країн звозять до країн третього світу. Більшість із них нелегально експортується як секонд-хенд, хоча насправді це непотріб. Цей фільм – без діалогів та авторських коментарів досліджує нерегульоване повторне використання електронного сміття у Гані. Тут, у Західній Африці, електроніка геть не така, якою ми звикли бачити її на прилавках магазинів.

«Габріель повідомляє з чемпіонату світу» (17хв)

Тема:

- Громадянин/-ка і держава
- Захист довкілля
- Права людини
- Права дитини

Бразильський хлопчик Габріель Матос був зовсім маленьким, коли дізнався, що Світовий кубок 2014 відбуватиметься в його рідній країні. Він не здогадується, що його життя до того часу стане з ніг на голову. Аби привезти сотні тисяч уболівальників на футбольний стадіон, прокладають залізницю просто через квартал, де живе Габріель. Будинки зносять, родини змушені переїжджати, і навіть майданчик, на якому місцеві діти грають у футбол, скоро зникне. Для Габріеля усе це стає жахіттям. Хлопчик обурений нерівністю у своєму місті і викладає у свій блог відеозапис того, як бульдозери зносять його район. Стаючи журналістом, він намагається захистити свої права.

«Десять років відчуження» (27хв)

Тема:

- Свобода пересування
- Права меншин
- Захист довкілля
- Громадянин/-ка і держава
- Права дитини
- Людська гідність
- Трудові права та міграція

Ці короткі сюжети, з яких складається фільм, режисер Сергій Буковський та його творча група зняли напередодні десятиріччя трагедії на Чорнобильській АЕС. Ідея Сергія Букоського полягала в тому, щоб телеканал СТБ за два тижні до трагічної дати міг щодня показувати документальні свідчення наслідків катастрофи. Ідею підтримав департамент документальних проєктів компанії Internews і в 1996 році мінісюжети вийшли в ефірі СТБ – щодня після програми «Вікна».

Після виходу в ефір творча група вирішила скласти сюжети в один фільм, який показує стан зони й історії людей, що живуть там, їхні домівки, проблеми, з якими вони зустрічаються, утім все ж таки залишаються там. Це одна з рис українського характеру – не полишати місце народження, свою домівку.

«Заповідник “Асканія”» (75 хв)

Тема:

- Захист довкілля

Сюжет фільму розгортається навколо чотирьох героїв із цілковито різними характерами, долями та цілями. Проте їх поєднує одне – бажання зберегти життя серед найбільшої в Україні оази, що наразі стрімко втрачає свою унікальність.

«Медова земля» (85 хв)

Тема:

- Захист довкілля
- Людська гідність

У безлюдному македонському селі 50-річна Хатідже спроквола сходить на пагорб до бджолиних гнізд на скелях. Вона наспівує бджолам таємничу співанку й обережно торкається стільників без маски і рукавичок. Удома жінка дбає про саморобні вулики і прикуту до ліжка матір, а ще час від часу їздить до столиці продавати свій крам. Одного дня поруч оселяється кочова родина, і до мирного царства Хатідже вторгаються шуми моторів, семеро галасливих дітей і 150 корів. Невдовзі патріарх прибулої родини Гуссейн ухвалює низку рішень, які можуть назавжди зруйнувати звичне життя Хатідже.

«Край електросміття» (20 хв)

Тема:

- Захист довкілля
- Права людини

Чи ви колись замислювалися над тим, що відбувається з електронікою, яка відслужила своє? Щороку у світі накопичується майже 50 мільйонів тонн електронного сміття. Значну частину вживаних і непотрібних електротоварів із розвинених країн звозять до країн третього світу. Більшість із них нелегально експортується як секонд-хенд, хоча насправді це непотріб. Цей фільм – без діалогів та авторських коментарів – досліджує нерегульоване повторне використання електронного сміття у Гані. Тут, у Західній Африці, електроніка геть не така, якою ми звикли бачити її на прилавках магазинів.

